

Zomeracties 2001 post Pisces

Hans Betlem ¹

Lederkarper 4, 2318 NB Leiden

Dit jaar geen grootschalig "sterrenkamp" in de Achterhoek. Niet alleen de ongunstige stand van de maan was oorzaak van deze beslissing, maar ook realiseerde ik me langzamerhand, dat ik in ruim 20 jaar waarnemen in Nederland maar een enkele heldere maximumnacht van de Perseïden had gedraaid. De kosten voor enkele weken een huisje huren en busjes inzetten zijn vergelijkbaar met een actie met twee posten in het buitenland : (lucht)vracht van de apparatuur en huur van een huisje met eventueel inzet van een tweede (drop)post.

Perseïden in Nederland : goodbye. Eenmaal per twee jaar een grote actie in Spanje levert net zoveel resultaten op als twintig jaar zwoegen en ergerenis dat het weer niet lukt in eigen land, en dat alles tegen een fractie van de kosten.

Toch wilden we de Perseïden niet helemaal voorbij laten gaan. Het devies was : afwachten tot het helder wordt en dat beslissen hoe en waar een actie te draaien.

Tot 13 augustus was er in elk geval geen enkele waarnemingsnacht. 2001 kon, nog afgezien van de maan, moeiteloos bij de statistiek aanschuiven. Geen huisje en busjes was in elk geval een goede beslissing geweest.

Op woensdag 8 augustus hebben Jean Marie Biets en schrijver dezes samen in de buurt van Wilderen (België) gezocht naar geschikte waarnemingsplaatsen. De bedoeling was, om twee geautomatiseerde T-70 batterijen bij Jean Marie te droppen om daarmee het gezichtsveld te vergroten en Jean Marie de mogelijkheid te geven ongehinderd visueel werk te doen. Vanuit een andere plaats, bij voorkeur niet te ver van Leiden, zou dan simultaan gedraaid worden met de drie overige batterijen. Simultaan draaien met je

eigen materiaal is tijdens de Leonidenacties van 1999 en 2000 een beproefd concept gebleken: je houdt zelf de hand in (het tempo van) de verwerking.

Na een gemoedelijke autorit richting het Belgische met twee batterijen, een generator en twee stalen zuilen in de achterbak een gastvrij onthaal bij de familie Biets.

Na uitgebreid bijgepraat te hebben (onze laatste simultaanactie was in het begin van de jaren 80 in een roemruchte actie in Zwitserland) gingen we op zoek naar een geschikte plek om waar te nemen. Uiteindelijk vonden we gastvrij onderdak op het (uitgestrekte) achterterrein van het huis van Tonny Vanmunster in Walshoutem, waar zich ook een goed geoutieerde sterrenwacht (met computergestuurde C-14) bevindt. Ook Tonny is een oudgediende uit meteoracties begin jaren 80, maar hij heeft zich inmiddels volledig toegelegd op het waarnemen van veranderlijke sterren.

Rondom de sterrenwacht is een vrij uitzicht en zou er fantastisch donker moeten zijn. Een wereldplek en van alle gemakken voorzien. De generator kon in elk geval mee terug naar Leiden. De stalen statieven werden opgesteld en de camerabatterijen voorzien van films en geprogrammeerde achterwanden werden in de sterrenwacht gezet.

In eerste instantie wilden we simultaanwerken vanuit Langeveld. Langeveld biedt als voordeel, dat er vanuit Leiden weinig gereden hoeft te worden en dat er thuis geslapen kan worden. Hoewel de basislijn erg lang is (153 km) zou gezien de richting van de posten ten opzichte van de radiant en het grote gezichtsveld van de batterijen een flink stuk simultaan bewaakt moeten worden.

Op zaterdag 11 augustus, toen het er voor de tweede helft van de week nog hoopvol uitzag, werden in de ochtend de drie zuilen voor de "Leidse" batterijen opgesteld op Langeveld en namen we onder erkentelijkheid de sleutel van het hek ik ontvangst. Dit onder een schitterend blauwe hemel met witte stapelwolken, zoals we dat wel vaker overdag meemaakten op 11 augustus... In de loop van de middag diende de cirrus zich al weer aan. De batterijen werden opgesteld nabij een meetpost van het RIVM....

11/12 en 12/13 gingen traditioneel voorbij zonder een sprankje hoop op helder weer. Op de 12e arriveerde Kees Roos om een nacht mee te draaien. Verschillende safari scenario's werden doorgenomen, maar omdat ook Wilderen dicht zat zou het erg moeilijk worden.

13 augustus. Nog steeds niet de beloofde opklaringen. Een slepend front maakte in de loop van de dag Limburg en een deel van België vrij van bewolking. In de namiddag nog steeds hopeloos in Leiden en licht opklarend in Wilderen, alle weersvoorspellingen ten spijt. In de tweede helft van de middag werd wel duidelijk, dat voor west Nederland ook de nacht van 13 op 14 een verloren zaak zou worden.

Na het avondeten werd de beslissing genomen na een blik op de laatste satellietbeelden : Langeveld zou niets meer worden. Het ontbrak verder aan de tijd om de zuilen daar op te halen.

De gehuurde auto-Peter bus kon nu eindelijk, na twee dagen van stilstand, worden ingezet. Drie camerabatterijen werden startklaar gezet en de video installatie ging mee voor de all-sky bewaking. Helaas werd in de hektiek de fish-eye lens vergeten, zodat dit project moest worden afgeblazen en we (ouderwets) afhankelijk zouden blijven van de visuele tjes : Jean Ma-

rie, Michelle en ondergetekende. Vertrek vanuit Leiden rond 20h30m MEZT.

Rotterdam. Bewolkt. Dordrecht : aarzelend opklarend. Breda : Helder. Antwerpen : Helder. 23:30. Generator aftanken bij een Belgische pomp. 2,3 liter; 94 BEF. Scheelt stukken, tanken in België.

We hadden onze zinnen gezet op een positie ongeveer 70 km ten Noorden van Jean Marie op de Mechelse heide. Na afloop van de actie maximaal een half uurtje te rijden naar Elsloo waar bij mijn ouders geslapen zou kunnen worden.

Het zoeken van een geschikte waarnemingsplek in België blijkt veel lastiger dan in Nederland. Er is veel meer verlichting, privé terreinen zijn hermetisch afgesloten en het gebied bleek veel meer bebossing te hebben dan we verwacht hadden. Pas tegen 2 uur in de nacht vonden we een geschikte plek nabij Neeroeteren, 15 km onder Maaseik, perfect gelegen ten opzichte van de simultaanpost. Tijdens het rondtoeren verschillende malen GSM contact met Jean Marie die ons lekker maakte met de vele heldere meteoren die hij al had zien overkomen. Omdat ook de all-sky in Elsloo in de lucht was, werd besloten de batterijen in Wilderen maar vast te laten draaien, vooruitlopend op het inhaken van de simultaanpost.

13/14 augustus. Nadat we ons ervan overtuigd hadden, dat we niet op privé terrein stonden en dat we inderdaad een zeer geschikte waarnemingsplek hadden gevonden, werd de bus snel uitgeladen. Binnen 20 minuten stonden de drie batterijen in de lucht op een schitterend doodlopend landweggetje met aan de ene kant een aardappelveld en aan de andere kant maïs. Volop ruimte, goed zicht en in het oosten een fraaie bomenrij langs de weg waarachter een schitterende samenstand van de maan en Saturnus te zien was. Jupiter en Venus zeer laag. Helaas was er wat grondmist waardoor de grensmagnitude niet optimaal was. De generator ronkte vrolijk en al snel klonk het vertrouwde geluid van

de transporterende Canon's. Helaas moesten we het zonder all-sky videobewaking stellen.

Vrijwel meteen heldere meteoren; -3'en en -2'en en zwakkeren. Niet visueel waargenomen vanwege de vermoeidheid van zo'n 6 uur toeren, maar visuele bewaking op heldere meteoren door twee personen. De vanuit Leiden meegenomen koffie bewees uitstekende diensten in het verre Neeroeteren...

Doorgegaan tot 4.30 MEZT. Regelmatig telefonisch contact met Jean Marie. Ouderwets gezellig simultaan fotograferen. De apparatuur te Wilderen liep eveneens als een zonnetje; een prettige gedachte.

Om 5h MEZT werd het landweggetje verlaten na enkele astro-actie foto's gemaakt te hebben. De sfeer deed denken aan de roemruchte safari actie op 11/12 augustus 1996 in Bad Nenndorf nabij Hannover.

Om 5.30 werden we in Elsloo hartelijk ontvangen en kon er worden geslapen.

14/15 augustus. Wat klein onderhoud en uitrusten. Er werd besloten om de apparatuur deze nacht in Elsloo op te stellen. Afstand tot Wilderen 55 km. Minder gezichtsveld en meer strooi-licht van DSM, maar geen vermoei-

ende trip opnieuw.

Perfekte nacht. 30 sterren met het blote oog in de Pleiaden. Regelmatig fraaie, heldere meteoren. 4 uur einde actie.

Ook Wilderen heeft een volle nacht perfect kunnen draaien.

15 augustus. Vertrek uit Elsloo voor een lange, vermoeiende en vooral tropische trip. In de middag alle apparatuur opgehaald in Walshoutem en bijgekleetst. Het succes van (de organi-

satie van) de actie werd gevierd met aarbeientaart. 36 graden. Door naar Langeveld. Om 8 uur in de avond de zuilen ontmanteld en met volle bus naar Leiden. Eten, bus uitladen en terugbrengen en douchen. 23 uur eindelijk... witte wijn.

Samenvattend : Geslaagde safari actie, waarschijnlijk de nodige fraaie simultaanopnamen en $14 + 23 = 37$ films te ontwikkelen.

Inmiddels zijn de laatste 6 T-70 camera's gearriveerd waarmee de zesde

(lage) batterij voor de tweede post kan worden gecompleteerd. Aan de bouw van de batterij is inmiddels begonnen. Met de Orioniden zullen waarschijnlijk op beide posten elk drie batterijen met in totaal 23 camera's kunnen draaien.

Het simultaandraaien met Wilderen smaakt naar meer en mogelijk liggen toekomstige gezamenlijke Spaanse avonturen in het verschiet....

Perseïdenwaarnemingen vanuit Walshoutem (België)

Jean Marie Biets ¹

De nachten voor en tijdens het maximum waren om snel te vergeten en het zag er naar uit dat dit jaar geen Perseïden waarnemingen zou opbrengen. Maar in de namiddag van de 13e augustus was er weer een sprankeltje hoop. De opklaringen werden alsmaar breder en tegen de avond had ik in Wilderen een mooie zonsondergang. In Leiden was het nog bewolkt maar volgens Hans hadden ze in Elsloo ook al een open hemel.

Dit zette het licht op groen en de expeditie kon beginnen. Hans en Michelle zouden met het gehuurde busje en drie T-70 camerabatterijen een lokatie opzoeken ergens aan de Belgische grens. Intussen was ondergetekende al aangekomen op het prive domein van Tonny Vanmunster waar ik de andere twee T-70 batterijen moest opstellen. Dat is geen makkie om alleen 35 kg bijna anderhalve meter boven de grond te tillen en dan juist mikken tot er vier bouten in de juiste gaatjes vallen. Even later komt een buurman en buurvrouw even checquen wat die vreemde snuiter daar in de schemering staat te zwoegen. Na de nodige uitleg zijn ze meer dan geïnteresseerd en na een spoedcursus sterrenkunde besluiten ze om zelf te kijken naar de Perseïden op hun terrein waliswaar. De buurman helpt mij nog even bij het opstellen van de andere batterij. Alles draait

perfect en het is een luxe om te weten dat je gewoon visueel kunt waarnemen terwijl alles gewoon automatisch werkt zonder enige interrupties verder.

Intussen Michelle al een paar keer aan de GSM gehad en het schiet niet erg op. Het vinden van een geschikte lokatie schept wat problemen. Hans besluit dat post Walshoutem maar de lucht in moet want de "all-sky" in Elsloo is ook operationeel. Om 21h35 UT gaan alle camera's (14 stuks) gelijk open en twintig minuten later weer allen gelijk dicht en de volgende opname kan weer automatisch beginnen. Ik mag er niet aan denken dat ik al die camera's manueel had moeten bedienen. In de schemering hadden de burens en ondergetekende reeds een 10-tal Perseïden waargenomen waarvan een paar vrij heldere.

De Perseïden zijn nog vrij actief en het valt me op dat er nogal wat heldere exemplaren tussen zitten. Die moeten zeker op foto staan. Omstreeks 1h UT krijg ik van Hans te horen dat ze hun gesetteld hebben in Neeroeteren ergens tussen de bieten en de mais. Vanaf dan draaien we simultaan en regelmatig weerklinkt het gerinkel van de GSM in de nacht. Als er wat helders naar beneden dwarrelt hebben we het op de beide posten telkens gezien. De camera's dus ook hoop ik. Na het uitluisteren van mijn

tape 's anderendaags blijkt dat er een 30-tal kanshebbers tussen zitten om gefotografeerd te zijn. De helderste waren een sporadische van -3 in de Kleine Beer om 00h47m01s UT, een -3 Perseïde om 00h47m47s in Perseus en nog een -3 Perseïde om 02h26m13s UT in Andromeda-Pegasus. Alle tijden worden geklokt m.b.v. een DCF klokje. Om 02h30 UT is de laatste opname gemaakt en keer ik heel tevreden terug naar huis. In totaal heb ik die nacht 81 meteoren geteld waarvan 60 Perseïden. Zeker 80% vertoont een nalichtend spoor. De grensmagnitude lag rond 6.2.

J-M gaat een paar uurtjes slapen en dan staat er nog een lange werkdag te wachten.

Rond 20h30 terug thuis van het werk en intussen heeft Hans al een paar keer gepoogd om mij thuis te bereiken. Even later belt hij me op vanuit Elsloo en we spreken af om een nieuwe nacht te draaien vanaf 21h UT. De batterijen waren blijven staan tijdens de dag en dat spaarde me een hoop werk. Op het eerste zicht was de activiteit niet meer zo groot als de nacht voordien.

Het ontbrak echter niet aan heldere meteoren. Ook was er nog een Iridiumflash van -4 te zien. Om 23h34m00s UT verscheen er een -3 Perseïde in de Kleine Beer en nau-

welijks vijf minuten later een -3 Perseïde langs Cassiopeia.

Ik geniet van de mooie sterrenhemel met een grensmagnitude van 6.4 en het grote waarnemingsveld met ruime horizon.

Het is ijsig stil tot er plots een witte krijgende kater richting ondergetekende aangeholdt komt. Met de haren recht overeind scheert ze juist langs mijn stretcher af. Is me dat even schrikken zeg. Om 01h44m35s UT verschijnt een -2 Perseïde vlak langs de Andromedanevel. Het einde van de opnames is om 02h40 UT. Het aantal mogelijke kanshebbers voor de gevoelige plaat bedroeg nu 16. Ook deze nacht gaf me een zeer tevreden gevoel. Het aantal waargenomen meteoren bedroeg 58 waarvan 41 Perseïden. De oogst was binnen en eindelijk was ik toe aan de welverdiende slaap. Twee uurtjes slaap op twee dagen was wel een beetje weinig maar ik had het er graag voor over. De volgende dag komen Hans en Michelle langs om alles weer op te halen. We vierden de goede afloop van de actie met een lekkere aardbeientaart.

Met een goed gevoel nemen we afscheid en maken alvast terug afspraak om bij de Orioniden terug van de partij te zijn. Rest me hier nog een woord van dank te richten aan Tonny Vanmunster om het ter beschikking stellen van zijn prachtige waarnemings-terrein.

Foto 1 : (boven) : 15 augustus 2001. Twee geslaagde waarnemingsnachten zitten erop. Jean Marie (links) en Hans (rechts) poseren bij de twee camerabatterijen te Walshoutem.

Foto 2 : (onder) : De zaken worden weer gedemonteerd. Tijd om de films te gaan ontwikkelen.